

מקורות לעיון במס' פסחים: פרק אור לארבעה עשר

דף ח

כסלו תשע"א

מ. זילברמן

(ז): עובר לעשייתן בברכת אירוסין. איתא בגמ' (ד) אמר רב יהודה אמר שמואל כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן... בי רב אמרי חוץ מן הטבילה ושופר. בשלמא טבילה דאכתי גברא לא חזי אלא שופר מ"ט וכי תימא משום דלמא מיקלקלא תקיעה אי הכי אפילו שחיטה ומילה נמי. אלא אמר רב חסדא חוץ מן הטבילה בלבד, ע"כ.

נחלקו הראשונים אי ברכת אירוסין היא ברכת המצוה או ברכת השבח. פסק הרמב"ם (פ"ג אישות הכ"ג), "כל המקדש אשה בין ע"י עצמו בין ע"י שליח צריך לברך קודם הקידושין הוא או שלוחו ואח"כ מקדש כדרך שמברכין כל המצות". הרי ס"ל דהויא ברכת המצוה ומברך אותה קודם עשייתה. ואילו הרא"ש ס"ל (כתובות פ"א סי' יב) דאינה ברכת המצוה אלא ברכת השבח.

ויש מן הראשונים דס"ל דברכת אירוסין היא ברכת המצוה ומ"מ מברכין אותה אחר האירוסין. כן ס"ל להתוס' בסוגיין (ז. ד"ה בלבער) דמברכין אותה אחר האירוסין, ואין זה נגד הכלל דכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן כי כלל זה רק נאמר במקום שעושה המצוה הוא המברך ולא כאשר אחר הוא המברך. [ולכאורה דברי התוס' מבוססים על המנהג שהביא הרמ"א (אה"ע סי' לד ס"א) שהחתן עצמו אינו מברך ברכת אירוסין. ובטעם הדבר הדרישה שם והים של שלמה (כתובות פ"א סי' יז) כתבו דזה כדי שלא לבייש מי שאינו יודע לברך, כמו שמצינו במקרא ביכורים. ובספר באר שבע (סי' מט) הקשה על טעם זה דא"כ הו"ל לתקן לחתן לברך מתוך הסידור וליקרא לו כמו שמקרים לו הרי את מקודשת וכו'. ובבאר שבע וביש"ש הביאו מרדכי כתובות סי' קלא שמצא בתשובת הגאונים בשם רב שר שלום גאון דאם יש אחר היודע לברך אין להחתן לברך משום דמיחזי כיוהרא. וביש"ש כתב דלפי זה אין משום שלא לבייש כלל. ולכאורה צ"ב, דאף דמצינו מיחזי כיוהרא לגבי חתן הקורא ק"ש (ברכות יז:) מהיכא תיתי דיש משום מיחזי כיוהרא דוקא בברכת אירוסין טפי מבשאר ברכות. ובספר המנהיג סי' קי הביא שהחתן אינו מברך ברכת אירוסין דמתוך שהוא טרוד לא יכווין לבו לברך.]

אף הראב"ד (בהשגות להרמב"ם הנ"ל) ס"ל דברכת אירוסין היא ברכת המצוה ומ"מ מברך אותה לאחר האירוסין. וכתב הטעם דאירוסין תלוי בדעת אחרים ושמא לא תתרצה האשה והרי הברכה תהיה לבטלה. [הריטב"א (כתובות ז: ד"ה ונהגו) הביא דעת רבינו יונה דדילמא הדר ביה חד מיניהו. ובאו"ז הל' ק"ש סי' כה כתב דמברכין אחר האירוסין כי אכתי לא קני ליה.]. והראב"ד ע"כ לא ס"ל כטעם התוס', דלהראב"ד החתן בעצמו מברך ברכת האירוסין. ובהגהות רע"א על יו"ד סי' יט הקשה לדעת הראב"ד למה הגמ' בסוגיין נקטה שכל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן חוץ מן הטבילה ולא הזכירה גם ברכת אירוסין. ותירץ בדיעבד אם בירך קודם האירוסין יצא, משא"כ בטבילה דאם בירך עובר לעשייתה לא יצא אף בדיעבד. והנצי"ב (העמק שאלה פרשת חיי שרה שאילתא טז סק"א) תירץ לקושיית הרע"א דהמימרא בסוגיין

דכל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן הוא מימרא דבי רב, וקי"ל דבי רב היינו דעת רב, ורב ס"ל (ברכות מ) דברכה סגי בשם לחודא בלי מלכות וה"ה במלכות בלי שם, ובכך אף אם יש חשש דשמא לא תתרצה היה אפשר לברך ברכת אירוסין מקודם בלי שם כך שיצא הברכה בלי חשש לברכה לבטלה. אבל לדידין דלא קי"ל כרב להלכה, להראב"ד ע"כ צריכים לברך אחר האירוסין מחשש שמא לא תתרתה ותגרום ברכה לבטלה.

פרק אלו עוברין

(מג:): היתר מצטרף לאיסור. ראה תד"ה כמאן, בעה"מ ורמב"ן יג: בדפי הרי"ף, רבינו דוד בסוגיין, רמב"ם פ"א חו"מ ה"ו, ר"ש טבול יום פ"ב משנה ג, קובץ שיעורים אות קעד, מנחת כהן ח"א פ"ו

החבורה תתקיים אי"ה בליל יום שני אחרי תפילת מעריב

הנושא – היתר מצטרף לאיסור (מג:)

עיקר תוס' פרק אלו עוברין

(מב.) ואלו, ר"א
(מג.) למה, מאן, ונותנו
(מג:) אין, חוץ, כמאן
(מד.) אלא, איתביה
(מד:) וה"ה, אלא, ורבנן
(מה.) כאן
(מה:) כופת
(מו.) הכל
(מו:) הכל
(מז.) נאכל, ואי, לכם
(מז:) אחרישה, באבנים, כתישה, ולוקה, שה קמא
(מח.) רבי
(מט.) הכל
(מט:) הכל